

Participativno budžetiranje za mlade u Hrvatskoj

Oršulić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:411155>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij novinarstva

Petra Oršulić

PARTICIPATIVNO BUDŽETIRANJE ZA MLADE U HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2024

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Preddiplomski studij novinarstva

PARTICIPATIVNO BUDŽETIRANJE ZA MLADE U HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: doc. dr. sc. Ana Matan

Studentica: Petra Oršulić

Zagreb, srpanj 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PODRIJETLO RIJEČI.....	2
3. PARTICIPATIVNO BUDŽETIRANJE	4
3.1. U SVIJETU	5
3.2. U HRVATSKOJ	5
3.3. TEORIJSKE POSTAVKE PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA	6
4. ANALIZA PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA ZA MLADE U TRI HRVATSKA GRADA.....	9
4.1. ČAKOVEC.....	9
4.2. DUBROVNIK.....	10
4.3. VARAŽDIN.....	11
5. PLANIRANJE PARTICIPATIVNOG PROCESA.....	12
5.1. AKTERI PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA.....	13
5.2. DEFINIRANJE PROBLEMA I CILJEVA.....	13
5.3. IZGRADNJA ODNOSA	13
5.4. POZIVI.....	14
5.5. POČETAK INTERAKCIJE	14
6. ZAKLJUČAK	16
7. LITERATURA.....	17
SAŽETAK.....	19
SUMMARY	20

1. UVOD

Participativno budžetiranje prvi se put pojavljuje 1989. u višemilijunskom brazilskom gradu. Porto Alegre sredina je u kojoj se odvijalo prvo sudjelovanje građana u procesima odlučivanja vezanim uz upravljanje novčanim sredstvima usmjerenim na financiranje obavljanja lokalnih javnih poslova (Bose, 2010: 101). Isto se to odvijalo u trenutku kada je lokalnu vlast preuzela Radnička stranka. Glavni cilj za pokretanje takve vrste projekta bio je umanjiti nejednakost između različitih dijelova grada (de Sousa Santos, 1998). S obzirom na pozitivne reakcije, opisuje de Sousa Santos, Brazilom se ubrzo proširilo participativno budžetiranje, a odmah nakon te južnoameričke države i cijelim svijetom. U 2019. objavljen je Svjetski atlas participativnog budžetiranja u kojem su pobliže opisani uvjeti u kojima su se provodili projekti participativnog budžetiranja. Pisanju atlasa doprinijelo je više od 70 autora iz svih dijelova svijeta. Do trenutka izdavanja knjige zabilježeno je oko 11.000 projekata participativnog budžetiranja među kojima i tadašnjih šest hrvatskih. Istarski Pazin projektom „Pazi(n) proračun!“ prvi je u Hrvatskoj građanima omogućio sudjelovanje u raspodjeli novčanih sredstava iz proračuna. Ubrzo nakon Pazina i drugi su gradovi u Hrvatskoj započeli s provođenjem projekta koji se temeljio na uputstvima onoga utemeljenog u devedesetoj godini prošloga stoljeća. Projekt se razvijao i dalje, a osim odraslog stanovništva u njega se uključuju mladi, ali i djeca. U ovome radu detaljno je opisano participativno budžetiranje za mlade u Čakovcu, Dubrovniku i Varaždinu koji već nekoliko godina za redom uspješno provode taj projekt. Informacije korištene u analizi svakog pojedinog grada dostupne su na službenim gradskim stranicama, ali i u člancima internetskih portala. U većini su slučajeva one bile pretočene u tekst, a bili su priloženi i određeni dokumenti poput javnih poziva. Najviše detalja dostupno je o Čakovcu jer je to jedini od ova tri grada koji je omogućio korištenje dodatnih dokumenata vezanih za provedbu participativnog budžetiranja za mlade. Dubrovnik i Varaždin nikada nisu odgovorili na mail u kojemu su zatraženi dokumenti i dodatna pojašnjenja vezana uz provedbu projekta, no širu sliku o participativnom budžetiranju za mlade omogućio je internetski portal pod nazivom Gradonacelnik.hr gdje su opisane brojne novosti, a neke od njih su: praćenje razvoja projekta u nekom gradu, visina novčanih sredstava uložena u provedbu izglasanog projekta, izvještavanje o održavanju javnih tribina o temi povezanoj s participativnim budžetiranjem itd. U analizi provedbe projekta u svakom pojedinom gradu prisutni su podaci o akterima bez kojih projekt ne bi mogao zaživjeti. Oni se u funkcijama koje obavljaju ne razlikuju znatno od grada do grada. Također, opisana su područja u kojima mladi žele ostaviti trag, npr. kultura, sigurnost, ekologija itd. Drugim riječima, opisani su problemi

koje mladi uočavaju u određenim dijelovima društva i metode kojima žele te probleme riješiti. Problemi kojima mladi žele stati na kraj ne razlikuju se od grada do grada. Nadalje je opisana izgradnja odnosa koji se u većini slučajeva gradi omogućavanjem korisnicima edukacije o dijelovima procesa ili uz njega povezanim temama što su prepoznala sva tri grada kao pozitivan iskorak prema građnji kvalitetnog odnosa. Pozivi za sudjelovanje opisani u nastavku najčešće su bili upućeni putem društvenih medija koje mladi danas najviše koriste i to u sva tri hrvatska grada. Kao i pozivi, interakcija se najčešće odvijala na mreži. Glasovanje za najbolji projekt bio je omogućen online zbog želje za približavanjem mlađoj populaciji, stjecanjem njihovog povjerenja i poticanjem na sudjelovanje. Glavna nit vodilja ovog rada je prikaz transparentnosti u procesu participativnog budžetiranja za mlade.

2. PODRIJETLO RIJEČI

Radi boljeg razumijevanja teme, u nastavku su detaljno opisani pojmovi iz naslova. Pojašnjenjem svakog od njih, ali i njihovim slaganjem u cjelinu omogućuje se jednostavniji pregled rada. Online izdanje hrvatske enciklopedije pojašnjava značenje riječi participacija koja dolazi iz kasno latinskog jezika, a opisuje je kao sudjelovanje ili sudioništvo – udjel u troškovima. U političkom kontekstu, participacija se odnosi na sudjelovanje građana u procesima formuliranja, donošenja i provedbe javnih politika. Drugim riječima, ona podrazumijeva akcije građana kojima je cilj utjecati na odluke javnih institucija osobnim djelovanjem, djelovanjem putem interesnih organizacija ili organizacija civilnoga društva. Najvažniji je oblik političke participacije sudjelovanje građana u izborima. U ekonomiji, participacijom se označava oblik radničkoga sudjelovanja u upravljanju poduzećem koji se temelji na zakonom zajamčenim pravima radnika koji mogu sudjelovati u procesu donošenja odluka na razini komisija, odbora ili savjeta. Sljedeći pojam kojeg ovaj rad proučava je proračun ili budžet (engl. *budget* < starofranc. *bougette*: vrećica) koji je u engleskoj parlamentarnoj terminologiji bio naziv za kožnu torbu u kojoj je ministar financija u Parlament donosio prijedlog državnih prihoda i rashoda za sljedeću godinu (Enciklopedija.hr, 2024). U enciklopediji se nadalje navodi i pravni smisao, riječ je o zakonskom aktu kojim predstavničko tijelo utvrđuje prihode i rashode za funkcioniranje države tijekom jedne proračunske godine. U gospodarskom smislu proračunom se označava osnovni instrument kojim država utječe na gospodarske tokove i na ponašanje gospodarskih subjekata prema štednji, investicijama, novomu zapošljavanju i drugim ciljevima gospodarske politike. U idućim redcima pobliže se opisuje pojam mladih koji su ciljna skupina participativnog budžetiranja u Hrvatskoj. O ciljnoj skupini riječi će biti nešto kasnije. Naime, „Mladi su heterogena društvena skupina koju, s jedne

strane, obilježava unutarnja socijalna raslojenost sukladna diferenciranosti društva kojem pripadaju, a s druge strane, neke zajedničke karakteristike po kojima se prepoznaju kao zasebna društvena skupina“, navedeno je na mrežnoj stranici središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade koji se koristi istraživačkim izvještajem kojeg su napisale Ilišin i Spajić Vrkaš 2015. One nadalje pojašnjavaju generacijske pojedinosti koje mlade izdvajaju kao prepoznatljivu društvenu skupinu. Isto tako postoje unutargeneracijske razlike koje su povezane s različitim stupnjem individualne i socijalne zrelosti mladih, socijalnim porijeklom, tipovima socijalizacije, subkulturnim obilježjima i sl. Unutar svake generacije mladih pojavljuju se i zajednički i partikularni interesi, problemi, potrebe i potencijali, to jest mladi su istodobno povezani zajedničkim iskustvom i obilježjima, ali i diferencirani u skladu s razlikama koje postoje u tom društvu. Univerzalno zajedničko obilježje mladih je, navode autorice, njihova životna dob, no istraživači nisu jedinstveni u određivanju tzv. granica mladosti. Dogovor je postignut oko određivanja donje granice i ona iznosi 15 godina života, a gornja se granica za pripadnost omladini sve rjeđe zaustavlja na 25. godini. Najčešće je gornja granica na 30. godini života, pri čemu se uočava tendencija pomicanja granice mladosti do 35. godine života. Kad je riječ o participativnom budžetiranju za mlade u Hrvatskoj, sudjelovati mogu one osobe od navršenih 15 pa sve do 30 godina. Ilišin i Spajić Vrkaš (2015) nadalje ističu sljedeće, podizanje granice mladosti prema sve zrelijoj životnoj dobi, između ostalog, uvjetovano je produženjem prosječnog životnog vijeka stanovništva u većem dijelu suvremenog svijeta, ali i duljim zadržavanjem sve većeg broja mladih u obrazovnom sustavu, to jest produljenjem razdoblja u kojem se pripremaju za ulazak u svijet rada. Suvremena generacija mladih u Hrvatskoj prema Ilišin i Spajić Vrkaš, kao i u većini zemalja europskog okruženja, sazrijeva u općim društvenim uvjetima koji se znatno razlikuju od onih u kojima su odrastale prethodne generacije mladih. Razlika je ponajprije uvjetovana višegodišnjom gospodarskom krizom koja je zahvatila i druga područja društvenoga života. Situaciju mladih u Hrvatskoj dodatno otežavaju okolnosti poput odrastanja u tranzicijskom društvu s tek dva desetljeća iskustva izgradnje demokratskog društvenog i političkog poretka, ali i iskustvo rata na vlastitu teritoriju čije su materijalne, društvene i političke posljedice prisutne i dan danas. No i bez takvih dramatičnih poremećaja u društvu, razdoblje individualnog sazrijevanja uvijek je opterećeno specifičnim teškoćama s kojima se suočavaju kako mladi koji se trebaju integrirati u određeno društvo, tako i društvo koje treba prepoznati i upiti novine koje svaka nova generacija u većoj ili manjoj mjeri donosi. Društvena su očekivanja od mladih proturječna jer se, s jedne strane, zbog potrebe za društvenom stabilnošću mlade usmjerava na preuzimanje namijenjene im društvene uloge i zadaće, a s druge strane, zbog potrebe za sve bržim društvenim promjenama i razvojem od

mladih se zahtijeva kreativni i inovativni doprinos. Proteklih šest do sedam desetljeća bila su plodno tlo za trajni rast društvenog i znanstvenog interesa za mlade u skladu sa stalno ubrzanom dinamikom društvenih promjena. Tome su pridonijela i saznanja da mladi prolaze kroz više ili manje intenzivan proces socijalizacije zbog čega su potencijalno najizloženiji utjecajima različitih čimbenika socijalizacije, a njihovi stavovi i obrasci ponašanja, kao još nedovoljno oblikovani, podložniji su promjenama. Zbog toga se upravo mlade može promatrati kao najosjetljiviji pokazatelj društvenih kretanja i promjena. Pristup mladima kao resursu, tvrde Ilišin i Spajić Vrkaš (2015), podrazumijeva ih kao predstavnike poželjne budućnosti, nositelje dominantnih društvenih vrijednosti koje se prenose s generacije na generaciju, ali i potencijalni izvor inovacija. Mladi su vitalno društveno bogatstvo zbog čega im se trebaju osigurati najbolji društveni razvojni uvjeti. U takvom se kontekstu mlade promatra istodobno i kao buduću društvenu snagu i kao važan društveni resurs sadašnjosti, to jest društvena važnost mladih proizlazi iz njihovih potencijala koji trebaju biti aktivirani dok su mladi, bez odlaganja za budućnost. Uz to, i stalno smanjivanje demografskog udjela mladih u populaciji razvijenih zemalja sugerira da mlade treba tretirati kao razmjerno rijedak resurs. Drugi pristup polazi od mladih kao problema. Drugim riječima, mladi se smatra izvorom problema i/ili skupine koja je u problemima. Promatra ih se kao populaciju u osjetljivom stadiju razvoja i podložnu za razne oblike devijantnog ponašanja, a koja još nije na zadovoljavajućoj razini integrirana u dano društvo i koju to isto društvo treba štiti. S tim kutom gledanja često je povezana negativna javna slika o mladima i nepovjerenje društva u mladu generaciju. Posljedice su vidljive u marginaliziranom društvenom statusu mladih i paternalističkom odnosu društva prema njima. U današnjem društvu postoje oba pristupa, a koji će u određenom trenutku prevladati ovisi manje o mladima, a više o dinamici društvenih zbivanja i promjena. Ipak, neovisno o tome koji pristup prevladava, zajednički cilj svih suvremenih društava jest adekvatno društveno uključivanje mladih za što treba osigurati odgovarajuće društvene uvjete. Opsežan opis pojmova iz naslova, koji će se spominjati u nadolazećim redcima, prva je stepenica za bolje razumijevanje svakog pojedinog dijela od kojeg se koncept sastoji.

3. PARTICIPATIVNO BUDŽETIRANJE

U ovome poglavlju opisan je povijesni presjek u kojemu se pojavljuje participativno budžetiranje. Mnogo godina kasnije ono se pojavljuje i na hrvatskoj političkoj sceni. Analizirani hrvatski gradovi nisu bili prvi koji su započeli s provedbom, no s njom su nastavili po uzoru na debitanta u Hrvatskoj – Pazin. U posljednjem dijelu ovog poglavlja prikazano je što sve pojam participativnog budžetiranja obuhvaća.

3.1. U SVIJETU

De Sousa Santos (1998) u svome radu 'Participativno budžetiranje u Porto Alegreu' opisuje uvjete u kojima je pojam 'participativno budžetiranje' nastao. Naime, Porto Alegre brazilski je grad u kojemu je 1989. prvi put proveden proces participativnog budžetiranja u trenutku kada je lokalnu vlast preuzela Radnička stranka. Cilj je bio smanjenje socijalnih nejednakosti među gradskim četvrtima. Participativno budžetiranje proširilo se Brazilom, ali i Južnom Amerikom, a zatim i ostatkom svijeta nakon što je 2001. održan Prvi socijalni forum. Otvorenost i transparentnost lokalnih vlasti preduvjeti su za uspješno provođenje participativnog budžetiranja. Uz to, ističe autor, vrlo je važna informiranost građana koji sudjeluju u donošenju odluka. Kad je riječ o proračunskoj transparentnosti županija, gradova i općina ona podrazumijeva pristup pravovremenim, potpunim i razumljivim ključnim proračunskim dokumentima. U Svjetskom atlasu participativnog budžetiranja objavljenom 2019. zabilježeno je 11.000 projekata participativnog budžetiranja. Zajednički ih je analiziralo više od 70 autora, a uredili su ga Nelson Dias, Sahsil Enriquez i Simone Julio. 2019. Jedna od koautorica je i Alisa Aliti Vlašić koja je mladim Dubrovčanima kroz radionicu i edukaciju približila proces participativnog budžetiranja kojeg je provelo šest hrvatskih gradova koji su također bili analizirani.

3.2. U HRVATSKOJ

Iako Udruga gradova na zahtjev hrvatskog portala Faktograf nije isporučila informaciju o tome koliko točno gradova danas u Republici Hrvatskoj provodi participativno budžetiranje, broj zasigurno raste (Faktograf.hr, 2024). Na istom internetskom portalu opisuju daljnji razvoj participativnog budžetiranja u Hrvatskoj. Na inicijativu organizacija civilnog društva još 2014. pazinska gradska uprava započela je s provođenjem projekta „Pazi(n) proračun!“ Službeni nositelj proračuna bila je udruga GONG (Građani organizirano nadgledaju glasanje), a sredstva su bila osigurana iz fondova Europske unije. Nakon Grada Pazina, projekt „Participativno budžetiranje: građani nadziru lokalni proračun“ proveli su sljedeći gradovi: Pula, Mali Lošinj i Karlovac. Projekt se odvijao u 2014. i 2015. u suradnji s udrugama „Idem i ja“ te „Pan“. Osim participativnog budžetiranja provodi se i participativno budžetiranje za mlade, a s tom su praksom, navedeno je na Faktografovoj mrežnoj stranici, najprije krenuli Pregrada, Zabok i Klanjec. Trend se nije proširio samo na gradove u Krapinsko – zagorskoj županiji već i u okolnim županijama. Pandemija je usporila razvoj i primjenu participativnog budžetiranja zbog nemogućnosti održavanja javnih rasprava – jednog od glavnih elemenata samog procesa. Također, zbog novonastale situacije u 2020. obustavljen je projekt Udruge građana kojim je

predviđeno pružanje stručne pomoći u provedbi participativnog budžetiranja. Dvije godine nakon, Udruga građana ipak je omogućila zajedničko planiranje proračuna uz mentorstvo. Projekt je nastao na temelju iskustava hrvatskih i europskih gradova u provedbi participativnog budžetiranja. Čitav se proces sastoji od, zapisano je na mrežnim stranicama Udruge gradova, informacijske kampanje kojom se pozivaju građani na sudjelovanje u zajedničkom planiranju proračuna, održavanja prve javne tribine o zajedničkom planiranju proračuna, prijedloga građana upućenih gradskoj upravi, procjene troškova i rokova provedbe kao i dopuštenosti provedbe, izbora na drugoj javnoj tribini za projekt koji će se financirati te od uvrštavanja izglasanih potreba u plan proračuna za iduću godinu ili ako za to postoje uvjeti – provođenje projekta odmah nakon izglasavanja. Grad Trogir prvi je grad u Dalmaciji koji je započeo s projektom participativnog budžetiranja nazvanim „I tebe se pita“ koji je uvršten među 50 najboljih Međunarodnih opservatorija za participativnu demokraciju. Iznos sredstava ostavljen građanima na raspolaganje povećava se iz godine u godinu.

3.3. TEORIJSKE POSTAVKE PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA

Nakon povijesnog pregleda prakse participativnog budžetiranja u svijetu, ali i Hrvatskoj, u nastavku je detaljno opisan pojam participativnog budžetiranja. Uključivanje građana u proces sastavljanja proračuna omogućilo je donošenje odluka ne samo manjinama na vlasti već i svim građanima koji nisu imali mogućnost formiranja proračuna (Bose, 2010: 101). Participativno budžetiranje omogućuje raspravu o financijskoj i/ili proračunskoj dimenziji, provodi se na razini grada ili četvrti koja ima izabrano tijelo i određene ovlasti nad upravom.

Proces participativnog budžetiranja mora se ponavljati i treba obuhvaćati neki oblik javne deliberacije – posebnih skupova/foruma te se zahtjeva određena odgovornost za ostvarivanje rezultata (Sintomer et al., 2013: 10-11, prema Džinić, 2021: 226). Pojam participativnog budžetiranja prvi put se spominje u brazilskom gradu Porto Alegreu još 1989., a Ubiratán de Souza jedan je od odgovornih za pokretanje tog procesa kojeg definira kao „proces izravne, dobrovoljne i univerzalne demokracije, gdje ljudi mogu raspravljati i odlučivati o javnim proračunima i politikama“ (Cabannes, 2004a: 20).

Participativno budžetiranje u Europi obilježava pet karakteristika – usredotočenost na pitanja financijske i proračunske prirode, razvijenost gradske razine čije je glavno obilježje postojanje odbora koji ima utjecaj u administrativnim poslovima, a odabrali su ga građani, praksa se iz godine u godinu mora održavati te jedno od temeljnih sastavnica iste mora biti organizacija i

provedba javnih rasprava, a obavezan je i kadar ljudi koji će stajati iza čitavog procesa i za njega biti odgovoran (Röcke, 2004: 10).

Participativno budžetiranje ima mnoštvo prednosti. Ono građanima omogućuje razumijevanje zadaća vlasti, a isto ih tako potiče na uključivanje. Osim toga, uči ih se kako raspravljati i time doprinositi kvaliteti rasprave nužne za donošenje proračuna. Sve navedeno jača poziciju građanstva u krugu vlasti i paralelno doprinosi razvoju kvalitetnog upravljanja. Građanima je omogućeno upoznavanje sa složenim aktivnostima povezanim uz proračun, a omogućuje im se i izravna komunikacija s predstavnicima vlasti. Ovim procesom osnažuje se i uključivo upravljanje jer se marginaliziranim skupinama omogućuje iznošenje mišljenja. Shodno tome, vlasti su u većoj mjeri dužne uzeti u obzir želje građana i pokazati veći stupanj odgovornosti za obavljanje svojih dužnosti. Time se povećava kvaliteta efektivnosti i transparentnosti vladajućih, ali i kvaliteta uključenosti građana u demokratske procese (Shah, 2007: 1-22).

Proces participativnog budžetiranja zasniva se na dvije temeljne dimenzije – proračunskoj i participacijskoj. Postoje još i normativno – pravosudna, dimenzija prostora i upravljačka, to jest dimenzija politike. Da bi bilo moguće ostvariti te dimenzije, u društvu trebaju biti zadovoljeni principi participativnog modela demokracije, kao i uvjeti dobrog upravljanja (Cabannes, 2004a: 25). Ovisno o tipu demokracije kojem pripada, postoji razlika između participacije u političkoj sferi. Kersting razdvaja participaciju u predstavničkoj od one u direktnoj demokraciji te protestno i deliberativno uključivanje kojem pripada participativno budžetiranje (Kersting, 2015: 320-322).

Za uspješno provođenje procesa participativnog budžetiranja potrebno je obuhvatiti nekoliko načela. Cabannes razlikuje čak šest takvih načela. Prvo od njih usmjereno je na političku volju, a ona najviše dolazi do izražaja u fazi implementacije, a nakon toga slijedi zanimanje građana i neprofitnih organizacija za sam proces. Zatim, navodi se nužnost izgradnje društva, kao i profiliranje predstavnika vlasti, sa stečenim znanjima za sudjelovanje i provedbu projekta participativnog budžetiranja. K tome, zahtijeva se i obavještanje šire javnosti sa svim relevantnim informacijama važnim za realizaciju projekta te stavljanje u prvi plan zahtjeva koje su građani prepoznali kao primarne za realizaciju u okviru svoje zajednice. Uspješnost ovog procesa ovisi i o poštivanju pravila koja se razlikuju od slučaja do slučaja, no svima im je cilj jednak (Cabannes, 2004a: 25-31). On podrazumijeva ostvarivanje socijalne pravde u društvu, aktivno sudjelovanje te raspravljanje pojedinaca o, za društvo kojem pripadaju, važnim temama.

Prije početka provođenja participativnog budžetiranja u zajednici, nužno je razviti navike koje iniciraju uspjeh projekta. Prvo mjesto zasigurno zauzima potpora. Izrazito je bitna njezina dvosmjernost, drugim riječima – potporu trebaju pružati i službenici u tijelima javne vlasti, ali i članovi društva. Također, realizaciju prijedloga građana nije moguće ostvariti bez dostatnih financijskih izvora koji mogu potaknuti građanstvo na sudjelovanje u svim točkama provedbe projekta. Na pozitivne ishode participativnog budžetiranja, kojeg smatramo društveno – političkom djelatnošću, osim jedinica lokalne samouprave, utječe i odobravanje građana, a povrh svega društveni pokreti, sindikati i udruženja civilnog društva. Uz to, pozitivnim ishodima participativnog budžetiranja doprinosi i opstanak društvenih zajednica nastalih u prošlosti te građanstvo koje se okušalo u raspravama te u zajedničkom donošenju odluka.

U knjizi 'Participativno budžetiranje' objavljenoj 2007. Anwar Shah opisuje dva modela nastala realizacijom participativnog budžetiranja. Jedan od njih odnosi se na participativnu potporu financiranja javnih radova, a drugi se odnosi na participaciju povezanu s formiranjem proračuna. Mjerljiva postignuća participacije vidljiva su u ostvarenju zacrtanih javnih radova. Građani sudjelovanjem u stvaranju proračuna donose odluke koji će se od javnih radova izvršiti, a koji ne. Na kraju krajeva svi su zadovoljni, građani jer su im tijela javne vlasti ispunili želje, a vladajuća elita što je te želje uopće i mogla ispuniti. Sve to skupa dovodi do poželjnih ishoda i zadovoljenja potreba građana te najvažnije od svega – građani su motivirani za ponovno sudjelovanje u projektima participativnog budžetiranja. Potrebe građana u prvom su planu kad je riječ o njihovoj participaciji u formiranju proračuna. Participacijom građana polazi se od pretpostavke da su građani bolje upoznati s nedostacima mjesta u kojem stanuju od političara na vlasti. Zbog tog se razloga pripadnici vladajućih organa odlučuju za dogovor s građanima u vezi provedbe i financiranja javnih projekata. Na početku se projekta pred građane stavljaju radovi manjeg opsega, a ako zadobiju povjerenje političara na vlasti tada sudjeluju u odlučivanju projekata i od veće važnosti. Sve to rezultira uključivanjem građana, osnaživanjem njihovog statusa u odlučivanju i na kraju krajeva, decentralizacijom procesa donošenja odluka. Uz sve prethodno navedene pozitivne promjene ističe se i stvaranje potpuno novog oblika politike. Onog koji omogućuje slamanje službene povezanosti i podrške između vlada na nacionalnoj razini te predstavnika lokalnih zajednica. Isto tako, sve više i više uključuju se građani u javne rasprave te šire službene informacije o fazama javnih radova. To za posljedicu ima građanima predvođeno mjesto za odlučivanje, a vlastima preostaje provedba odluka građana pri čemu su nacionalni poslovi odvojeni od lokalnih. Građani koji sudjeluju u donošenju odluka educiraju se o nadležnostima lokalne vlasti (Shah, 2007: 36-38).

4. ANALIZA PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA ZA MLADE U TRI HRVATSKA GRADA

Ovaj dio rada posvećen je analizi participativnog budžetiranja za mlade u Hrvatskoj. Iako prakse u gradovima počivaju na istim teorijskim osnovama, situacija u njima se razlikuje.

4.1. ČAKOVEC

Kao što je već bilo spomenuto, o Gradu Čakovcu najviše će biti riječi. Razlog tome je što je jedino njihov službenik (voditelj odsjeka za društvene poslove) odgovorio na poslani upit. U sljedećim redcima korišteni su dijelovi dobivenih dokumenata na uvid kao i dostupne informacije na mrežnoj stranici grada.

Provedbi participativnog budžetiranja za mlade Grad Čakovec pridružio se u 2022. u sklopu projekta *Europe Goes Local*. Ukupna planirana vrijednost javnog poziva bila je 50.000 kuna. Prijavitelj je mogao od Grada Čakovca zatražiti do 100 posto za financiranje projekta. Osim toga, prijavitelj je mogao prijaviti projekt koji se može sufinancirati iz vlastitog ili drugih izvora, a u tom slučaju prijavitelj je bio dužan dostaviti dokaz(e) o izvoru i iznosu sufinanciranja projekta (ugovor, odluka i sl.). Prihvatljivi prijavitelji projekata su udruge građana, škole, institucije, savjeti mladih, neformalne skupine mladih i pojedinci. Svaki prijavitelj u okviru Javnog poziva mogao je prijaviti najviše tri projekta. U skladu s Javnim pozivom projekti su se mogli prijaviti za sljedeća prioritetna područja, tj. područja djelovanja: sigurnost mladih, sport, kultura i zabava, obrazovanje, domaćinstvo, ekologija, razmjene mladih, turizam, uređenje parka i ostalo.

Rok za dostavu prijave bio je 21 dan od objave Javnog poziva, a prijavnica se mogla dostaviti osobno, putem pošte ili u elektronskom obliku. Prijave projekata koje se nisu razmatrale bile su sljedeće: one koje štete okolišu, promiču nasilje ili diskriminaciju, koje predviđaju nepotrebnu obnovu objekata ili se pretežno odnose na građevinske radove, prijave koje su usmjerene samo na jednu ciljnu skupinu, koje nemaju potpuno ili ispravno popunjen prijavni obrazac, koje zahtijevaju dodatne suglasnosti, projektno-tehničku dokumentaciju i sl., osim ako to već nije ishođeno i priloženo prijavi projekta.

Prihvatljivi troškovi su putni troškovi, administrativni troškovi, troškovi edukacije volontera, troškovi najma opreme (laptop, mobitel i sl.), naknada za voditelja projekta, troškovi reprezentacije (promotivni materijali, hrana i piće za seminar, radionicu itd.) u maksimalnom iznosu od 15 posto od ukupne vrijednosti projekta. Neprihvatljivi troškovi su troškovi za

alkoholna pića te financiranje vanjskih suradnika ili savjetnika, rabljenu opremu, režijske troškove (struja, voda, plin, telefon).

Kriteriji za odabir projekta bili su ekološka održivost, funkcionalnost, originalnost, utemeljenost na volontiranju. Nadalje, projekt je morao imati lako mjerljive (kvantitativne) pokazatelje, provedba projekta morala je biti na području Grada Čakovca, projekt je morao imati što veći broj korisnika, morao je biti unutar zadanoga financijskog okvira, projekt je morao biti u nadležnosti Grada Čakovca, a poželjno je bilo da voditelj projekta živi na području Grada Čakovca. Tim projektom mladima je u Čakovcu po prvi put omogućeno osmišljavanje i odobravanje projekata za poboljšanje njihovog položaja u zajednici. Sukladno s individualnim planom, sastavljeno je Povjerenstvo za provedbu Javnog poziva Bolja budućnost mladih u Čakovcu od 22 mlade osobe. Nadalje, cjelokupan tekst javnog poziva, koji je bio objavljen od 10. svibnja do 6. lipnja 2022., uključujući ciljeve, kriterije, prihvatljive i neprihvatljive troškove, obrazac za prijavu projekta te obrazac za ocjenjivanje/bodovanje osmislile su mlade osobe koje su se aktivno uključile u provedbu projekta.

„Volonterskim klubom do volonterske zajednice“ ime je projekta kojeg je prijavila Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec koji je ujedno i odnio pobjedu. Cilj projekta je promicanje volonterstva među mladima i širenje volonterske mreže u Čakovcu, ali i šire kojim bi se ostvario pozitivan učinak na cijelu zajednicu. Osim pobjedničkog projekta pristigle su još dvije prijave. Gimnazija Josipa Slavenskog Čakovec prijavila je i projekt Financijska pismenost. Posljednja prijava bila je Razvoj alternativne kulture koju je prijavio Centar za mlade Čakovec. Javno predstavljanje projekata održano je 14. lipnja, nakon čega su mladi, članovi Povjerenstva, pristupili ocjenjivanju odnosno bodovanju pristiglih projekata. Provedba pobjedničkog projekta započela je u rujnu, a svi zainteresirani mladi imali su priliku sudjelovati u aktivnostima, ali i evaluirati provedbu. Do kraja 2022. provedena je online evaluacija cijelog procesa u kojoj su participirali aktivni sudionici u projektu, ali i ostali mladi. Cilj im je tom evaluacijom bio unaprijediti rad s mladima u budućnosti.

Participativno budžetiranje za mlade u Čakovcu transparentan je čin. Dostupne informacije su točne, provjerene i lako razumljive, a s obzirom na profesionalnu komunikaciju s povjerenikom iz gradske uprave predviđam nastavak jednako kvalitetnog rada u provedbi budućih projekata.

4.2. DUBROVNIK

Hrvatski portal – Faktograf približio je čitateljima najveći participativni budžet u Dubrovniku koji je zbog koronakrize odgođen. Bio je vrijedan 25 milijuna kuna. Razrada modela za

uključivanje Dubrovčana u upravljanje gradom započela je 2018., a provedba projekta trebala je krenuti 2020. Ista je obustavljena zbog nedovoljnog broja novčanih sredstava u gradskom proračunu. Grad Dubrovnik je prema procjeni službenika i namještenika upravnog tijela Grada Dubrovnika izgubio oko 600 milijuna kuna dok gubitak iznosi i 1,15 milijardi kuna pridodaju li se i gubici gradskih tvrtki. Ipak, učenici iz sedam dubrovačkih osnovnih škola odlučivali su o raspodjeli novčanih sredstava. Svaka je od tih sedam škola u 2020. i 2021. dobila po 10.000 kuna. Participativno budžetiranje u Dubrovniku, ovaj put za mlade, svoj nastavak dobiva u 2022., a o svemu izvještava Radio Dubrovnik. Najprije je održana dvodnevna edukacija u prostorijama Centra za mlade Dubrovnik. Udruga za razvoj civilnog društva Bonsai nositelj je projekta 'Centar za mlade Dubrovnik' te su oni organizirali dvodnevnu edukaciju, ali i provedbu participativnog budžetiranja za mlade. Radionica je mladima omogućila dodatnu podršku i vještine za aktivnije uključivanje u stvaranje predstojećih aktivnosti Centra za mlade Dubrovnik. Svim sudionicima omogućeno je sudjelovanje u odlučivanju o potrošnji dijela novčanih sredstava Centra za mlade Dubrovnik. Riječ je bilo o tadašnjih 5.000 kuna, tj. otprilike 7 posto proračuna projekta. Edukaciju i radionicu provela je, na početku spomenuta koautorica svjetskog atlasa participativnog budžetiranja, Alisa Aliti Vlašić.

Dostupne informacije vezane uz participativno budžetiranje za mlade u Dubrovniku vrlo su šture. Internetski članci u kojima se spominje participativno budžetiranje u Dubrovniku ne obuhvaća taj proces za mlade. Tek jedan članak progovara o održanoj edukaciji za mlade. S obzirom na izostanak informacija, transparentnost participativnog budžetiranja za mlade u Dubrovniku ocjenjujem negativno.

4.3. VARAŽDIN

Grad Varaždin prije tri godine prvi je put građanima omogućio sudjelovanje u izradi prijedloga gradskog proračuna za 2022. (sve informacije vezane uz ovaj, ali i nadolazeće proračune dostupne su na službenim stranicama Grada Varaždina). Ideje je bilo moguće poslati poštom, mailom ili putem online obrasca, a građani su mogli predlagati žele li urediti igralište, pješačku stazu ili zonu (nogostup, stepenište, prolaz), nerazvrstane ceste, javne prometne površine (kolnik, parkiralište), javne zelene gradske površine, divlja odlagališta otpada, komunalnu opremu, autobusne stanice, javnu rasvjetu ili vertikalnu i horizontalnu signalizaciju. Te godine, grad je od građana zaprimio 114 prijedloga. Grad je uočio velik interes te, s obzirom na velik broj prijave, predložio ponovno uključivanje građana u proces donošenja odluka. Grad Varaždin na svojim je mrežnim stranicama objavio sve pristigle prijedloge.

U 2022. Grad Varaždin prvi je put omogućio participativno budžetiranje i za mlade. Omogućilo im se odlučivanje kojim će projektima biti dodijeljena sredstva iz gradskog proračuna. Za sudjelovanje bilo je potrebno ispuniti nekoliko uvjeta. Osoba je morala pripadati starosnoj skupini između 15 i 30 godina, ali i imati prebivalište ili boravište na području Grada Varaždina. Svoje prijedloge mogle su poslati i privatne osobe, to jest organizacije civilnog društva koje provode aktivnosti s mladima i obrazovne ustanove.

Grad Varaždin je 31. prosinca 2021. objavio plan savjetovanja za 2022. u kojemu su navedeni svi akti u čije se donošenje može uključiti i javnost. Upravni odjel grada Varaždina omogućuje i provodi savjetovanje. Grad Varaždin na prijedlog Odbora za mlade Gradskog vijeća Grada Varaždina odlučio je provesti projekt pod nazivom „Participativni proračun za mlade Grada Varaždina“. Zbog toga je raspisan Javni poziv za prijavu prijedloga projekta za participativni proračun za mlade Grada Varaždina za 2023. godinu. Prijave ili projekti s najviše glasova krenuli su u realizaciju, a moguće je bilo glasovati za tri od ukupno njih šest.

Pravo glasa imali su mladi od 15 do 30 godina s prebivalištem/boravištem na području Grada Varaždina. Zbog želje za što većom participacijom bilo je predviđeno održavanje izbora online putem od 10. do 26. studenog 2023. na službenim web i Facebook stranicama Grada Varaždina. Cilj tog projekta je omogućavanje aktivnog uključivanja mladih u odlučivanje koji će se, a koji se projekti za mlade neće financirati iz proračuna Grada Varaždina. Ta vrsta proračuna primjer je uspješnog mehanizma pronalaženja, provođenja i zadovoljenja potreba mladih na lokalnoj razini.

Kvaliteta provedbe participativnog budžetiranja za mlade u Varaždinu zauzela bi drugo mjesto, iza Čakovca, a ispred Dubrovnika. Određene informacije su dostupne, ali ne saznaje se mnogo o pojedinostima. O svemu se govori općenito i vrlo službeno. Nije nam poznat pobjednički projekt niti je li se proveo, kada, na koji način itd. Čakovec, Dubrovnik i Varaždin, kao i svi ostali hrvatski, ali svjetski gradovi slijede određene naputke u provedbi participativnog budžetiranja. Određeni koraci koji su se pokazali učinkovitima nastavljaju se i dalje, a oni neuspješni podložni su promjenama. Iduće poglavlje opisuje dijelove participativnog procesa.

5. PLANIRANJE PARTICIPATIVNOG PROCESA

Participativni proces ne može se provesti bez aktera. Kako je navedeno na mrežnim stranicama participacije korisnika, tj. građana (User.participation, 2024), proces se sastoji od niza koraka kojega slijede prethodno opisani hrvatski gradovi. Niz se sastoji od definiranja problema i

ciljeva, izgradnje odnosa, poziva i početka interakcije. Svaki od koraka bit će pobliže opisan u nastavku.

5.1. AKTERI PARTICIPATIVNOG BUDŽETIRANJA

Svako participativno budžetiranje, pa tako i ono za mlade u Hrvatskoj, sastoji se od niza aktera, a Röcke u knjizi iz 2014. opisuje pet skupina tih aktera koji utječu na realizaciju i jačanje projekta participativnog budžetiranja. Neovisno o sredini u kojoj se pojavi, proces započne u potpuno novom smjeru zbog uvjeta u kojima nastaje. Prvu skupinu aktera čine političke stranke i njezini pripadnici. Najčešće je riječ o lijevo orijentiranim strankama jer su upravo one zagovarale participativne procese od kad su se pojavile. Drugoj skupini pripadaju članovi pokreta društvenog karaktera, ali i članovi udruga te nevladine organizacije koje djeluju na lokalnoj razini. Nadalje, organizacije koje dominiraju na međunarodnoj sceni poput Svjetske banke ili Ujedinjenih naroda također podržavaju uključivanje građana u kreiranje proračuna i čine treću grupu aktera. Prethodno spomenuti akteri participativno budžetiranje smatraju zvijezdom vodiljom na putu prema transparentnosti i kvalitetnoj vladavini te ga zbog toga potiču. Osobito se zalaganje tih organizacija, ističe Röcke (2014), vidi u pokretanju prakse participativnog budžetiranja u jugoistočnoj Europi. Četvrtu skupinu čine stručnjaci koji se ističu kao lokalni aktivisti, a osim njih i politolozi koji rade u privatnim ili javnim tvrtkama. Oni čine grupu ljudi koja redovito organizira sastanke i konferencije na međunarodnoj razini, a sve s ciljem širenja prakse participativnog budžetiranja. Posljednjoj skupini aktera pripadaju nacionalne i međunarodne zaklade kojima je cilj širenje i jačanje uključivanja građana u proračunske procese.

5.2. DEFINIRANJE PROBLEMA I CILJEVA

Za uspjeh suradnje s krajnjim korisnicima ključno je definiranje izazova, ali i ciljeva koji se žele ostvariti. Svaki sudionik procesa, bez obzira na razinu prethodnog znanja, trebao bi razumjeti postojeći problem, ali i krajnji cilj procesa. Nakon prve interakcije s ciljnim grupama moguć je pregled dotadašnjeg rada i pojašnjenje problema ili ciljeva ako su još uvijek nejasni. Na mrežnim stranicama (User.participation, 2024) savjetuju sljedeće: „Budite iskreni – ne uključujte ljude u proces samo da bi stvari izgledale bolje ili transparentnije. U protivnom nećete moći zadobiti njihov interes onda kada će njihovo sudjelovanje biti ključno.“

5.3. IZGRADNJA ODNOSA

U ovome koraku potrebno je odabrati ciljnu skupinu, a nju definiramo kao onu koju čine korisnici projekta. Ciljna skupina je ona za koju se projekt provodi i na koju se tim istim

projektom želi utjecati, zapisano je na H-epicentrovim mrežnim stranicama. Potrebno ju je detaljno okarakterizirati jer će to utjecati na sve faze organizacije, pripreme i provedbe projekta. Petek (2012) u pojmovniku kaže sljedeće: „Ciljne skupine mogu imati manje ili više stabilne granice.“ Određene ciljne skupine imaju fleksibilne granice. Drugim riječima, svatko je ili bio dio te ciljne skupine – npr. mladi ili će postati dio ciljne skupine – npr. stari. Osim toga postoje i one osobe ili bližnji te osobe koje mogu postati dijelom skupine, poput ovisnika. Većina odluka bit će donesena u skladu s potrebama ciljne skupine koja se određuje zbog boljih ishoda projekta. Kad je riječ o ovome radu, ciljna skupina su mladi čija su obilježja objašnjena na početku. Provoditelju projekta postavlja se pitanje s kim želi komunicirati. U komunikacijskom procesu sudjeluju donositelji odluka s jedne strane te krajnji korisnici s druge. Također, potrebno je pronaći konektora, tj. osobu koja će biti poveznica između te dvije strane. Da bi komunikacija bila uspješna potrebno je pronaći prikladnu platformu za razmjenu informacija. U današnjem svijetu su to upravo društvene mreže, no pristup novim kontaktima ostvaruje se i uživo. Ciljnu skupinu moguće je doseći preko postojećih kontakata. Za početak, odabire se osoba iz istog područja interesa, a zatim se koriste kontakti te osobe i time se stvara pristup novim potencijalnim korisnicima kojima se projekt može predstaviti.

5.4. POZIVI

Glavnu komponentu ovog koraka čini platforma za prijavu. To može biti neka od društvenih mreža, a zasigurno je najbolja ona koju se najviše koristi. Prednost korištenja društvenih mreža poput Facebooka je mogućnost dijeljenja sadržaja, dostupnost, informativnost, mogućnost razgovora s drugima te prostor za povezivanje grupe, ali i pojedinaca s članovima drugih grupa. Za ostvarenje komunikacije putem društvenih mreža potreban je aktivan korisnički račun. Eventbrite platforma je za povezivanje osoba s događajima koji ju zanimaju, neovisno je li riječ o predstavama, izložbama, koncertima ili pak konferencijama. Na toj su platformi, uz već spomenute događaje, dostupne i informacije o sudioniku. Nedostatke čini nepostojanje interakcije među sudionicima te nužno korištenje druge platforme za dijeljenje. Google Forms ili SurveyMonkey obilježava jednostavna izrada i korištenje, dijeljenje putem poveznice te prilagodljivost. Negativne strane su što je riječ isključivo o bazi podataka u kojoj nema razgovora i u kojoj je onemogućeno povezivanje s platformama za dijeljenje. Postoje i mnoge druge, a opisane su na već spomenutoj mrežnoj stranici User participationa.

5.5. POČETAK INTERAKCIJE

Informacije značajne za sam proces mogu se dijeliti i uz pomoć platformi (User participation, 2024). S jedne strane to mogu biti grupe u kojima se nalaze svi sudionici, a s druge – pojedinci

se mogu objavljivati i na blogovima. Putem ova dva navedena alata moguće je dodijeliti i zadatke te na taj način potaknuti interakciju između sudionika, ali im ostaviti i prostor za pojašnjenje svih nejasnoća s kojima se susreću. Uz to, poželjno je podijeliti informativan video s prethodnog okupljanja koji sumira najbitnije. Također, korisne mogu biti i poveznice na članke koji obrađuju temu sa susreta.

6. ZAKLJUČAK

Participativno budžetiranje za mlade u Hrvatskoj primjer je kvalitetne primjene demokracije u praksi. Iako taj koncept u Hrvatskoj nije nepoznat, još uvijek ne postoji znanstveni rad koji se posvetio proučavanju upravo te teme. Zbog tog razloga određena pitanja ostaju neodgovorena, npr. je li se promijenila percepcija mladih o politici nakon uvođenja participativnog budžetiranja za njihovu populaciju, ispunjavanju kojih kriterija je podložna visina financijskih sredstava predviđena da njome raspodjeljuju mladi, primjenom kojih bi se praksi participativno budžetiranje u Hrvatskoj za mlade moglo postaviti na viši nivo? Koraci su procesa, kad je ovome radu riječ, vidljivi na mrežnim stranicama analiziranih gradova. Zabilježen je rast broja mladih osoba koje žele sudjelovati u donošenju odluka na lokalnoj razini. Isto tako, osim broja sudionika raste i broj gradova koji omogućuje mladima sudjelovanje u raspravi kojim će se projektima dodijeliti određena novčana sredstva. Uz to, iz godine u godinu povećava se i visina novčanih sredstava iz gradskog proračuna namijenjenih za ostvarenje nekog prijedloga kojemu je cilj poboljšanje kvalitete života mladih u tome gradu. Mnogi političari koji su u dodiru s ovom temom ističu važnost odlučivanja mladih o pojavama koje izravno utječu na njih stoga potiču razvoj ovakvih praksi. Cijeli proces vrlo je kompleksan, no uključivanjem stručnjaka sudionicima se pojednostavljaju koraci. Zaključno, iako broj sudionika participativnog budžetiranja u Hrvatskoj raste iz godine u godinu, nedovoljan broj mladih zna i razumije što to participativno budžetiranje jest. Nadalje, uključivanjem osoba različitih profila omogućila bi se rasprava o širem broju tema. Iako posljednji, ne manje važan – novac. Uz pomoć njega, hrvatskih bi se gradovi približili svjetskim gradovima koji projekt provode uspješnije i to održavanjem temeljitije edukacije, predavanjima relevantnih sugovornika i poboljšanjem kvalitete već postojećih alata.

7. LITERATURA

- Bose, J. (2010) *Participatory budgeting: concepts and country experiences*; Financial Theory and Practice. 34 (1): 101-105
- Cabannes, Y. (2004a) *72 Frequently Asked Questions about Participatory Budgeting*. UNHABITAT, Nairobi, Kenya
- de Sousa Santos, B. (1998). Participatory budgeting in Porto Alegre: toward a redistributive democracy. *Politics & society*, 26(4), 461-510.
- Džinić, J. (2021). Participativno budžetiranje u službi razvoja dobrog lokalnog upravljanja. *Faktograf.hr* (2024) Hrvatski gradovi puževim korakom uvode suodlučivanje građana o proračunu. <https://faktograf.hr/2022/02/17/hrvatski-gradovi-puzevim-korakom-uvode-suodlucivanje-gradana-o-proracunu/> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Faktograf.hr, 2024)
- H-epicentar.hr (2024) Ciljna skupina projekta – zašto i kako ju odrediti. <https://h-epicentar.hr/ciljna-skupina-projekta-zasto-i-kako-ju-odrediti/> Pristupljeno: 20. svibnja 2024. —> (H-epicentar.hr, 2024)
- Ilišin, V., Spajić Vrkaš, V. (2015). Potrebe, problem i potencijali mladih u Hrvatskoj – istraživački izvještaj. Ministarstvo socijalne politike i mladih. Posjećeno 11. svibnja 2024. s <https://www.bib.irb.hr/845219>
- Enciklopedija.hr (2024) Participacija. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/participacija> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Enciklopedija.hr, 2024)
- Enciklopedija.hr (2024) Proračun. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/proracun> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Enciklopedija.hr, 2024)
- Kersting, N. (2015) *Local Political Participation in Europe: Elections and Referendums*. *Hrvatska i komparativna javna uprava*. 15(2): 319–334
- Petek, A. (2012). Agenda; akter javnih politika; ciljna skupina; dimenzije javnih politika; institucije u istraživanju javnih politika; komparativne javne politike; kreatori javnih politika; policy mreža; strukturirana interakcija aktera; tipologije i taksonomije javnih politika; transfer javnih politika; zagovaranje javnih politika. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 12(1), 0-0.

Radio.hrt.hr (2024) U Centru za mlade radionica "Participativno budžetiranje". <https://radio.hrt.hr/radio-dubrovnik/obrazovanje/u-centru-za-mlade-radionica-participativno-budzetiranje--10459530> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Radio.hrt.hr, 2024)

Röcke, A. (2014) *Framing Citizen Participation. Participatory Budgeting in France, Germany and the United Kingdom*. Basingstoke: Palgrave Macmillan

Shah, A. (2007) *Participatory Budgeting. Public Sector Governance and Accountability*.

Washington DC: The World Bank

User.participation.eu (2024) Planiranje participativnog procesa. <https://www.user-participation.eu/hr/planiranje-participativnog-procesa/pregled> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (User.participation, 2024)

Udruga-gradova.hr (2024) Dobre prakse – opis. <https://www.udruga-gradova.hr/wordpress/wp-content/uploads/2022/10/Dobre-prakse-opis.pdf> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Udruga-gradova.hr, 2024)

Udruga-gradova.hr (2024) Zajedničko planiranje proračuna u hrvatskim gradovima uz mentorstvo. <https://www.udruga-gradova.hr/zajednicko-planiranje-proracuna-u-hrvatskim-gradovima-uz-mentorstvo-2/> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Udruga-gradova.hr, 2024)

Varazdin.hr (2024) PARTICIPATIVNI PRORAČUN ZA MLADE 2023 – PROJEKTI. <https://varazdin.hr/participativni-proracun-mlade-2023-projekti/> Pristupljeno: 11. svibnja 2024. —> (Varazdin.hr, 2024)

SAŽETAK

U ovome završnom radu opisan je proces participativnog budžetiranja za mlade u Hrvatskoj čijoj se provedbi priključuje sve veći broj gradova. Osim toga, raste broj zainteresiranih, ali i financijska sredstva koja se osiguravaju za provedbu tog projekta. Analiza je provedena na primjeru Čakovca, Dubrovnika i Varaždina. Svaki proces participativnog budžetiranja zahtjeva njegovo planiranje, a na primjeru već spomenutih gradova temeljem dostupnih informacija opisan je svaki korak – definiranje problema i ciljeva, izgradnja odnosa, pozivi te početak interakcije. Neizostavan dio čine akteri. Shvaćanju koncepta doprinosi cjelovita slika koju upotpunjuje uvid u uvjete u kojima se pojavio, ali i dalje razvijao kao i razvoj tog koncepta u znanstvenom smislu. Opisan je povijesni razvoj participativnog budžetiranja u Hrvatskoj i kao vrhunac – participativno budžetiranje za mlade u Hrvatskoj.

Ključne riječi: participativno budžetiranje za mlade, Hrvatska, demokracija, rasprava, mladi

SUMMARY

In this thesis, it's described the process of participatory budgeting for young people in Croatia, which is being implemented by an increasing number of cities. In addition, the number of interested parties is growing, as well as the financial resources provided for the implementation of the project. The analysis was carried out on the example of Čakovec, Dubrovnik and Varaždin. Every process of participatory budgeting requires its planning, and on the example of the already mentioned cities, based on the available information, each step is described - defining problems and goals, building relationships, invitations and the beginning of interaction. Participants are an indispensable part. The understanding of the concept contributes to a complete picture, which is completed by an insight into the conditions in which it appeared, but continued to develop, as well as the development of that concept in a scientific sense. The historical development of participatory budgeting in Croatia is described, and as a highlight - participatory budgeting for young people in Croatia.

Keywords: participatory budgeting for young people, Croatia, democracy, discussion, young people